

Саме тому завжди на часі слова Л. Ю. Ароцкера, які він зробив своїм професійним кредо: «*Експерт — це не ремісник, а творча особистість*».

Перелік джерел посилання

1. Ключев О. М. До 90-річчя видатного вченого-криміналіста Лева Юхимовича Ароцкера. Ароцкерівські читання зб. мат-лів міжнар. наук.-практ. конф., присвяч 90-річчю від дня народж. видат. вченого-криміналіста, д-ра юрид. наук, проф. Л. Ю. Ароцкера (Полтава, 25.05.2017). Харків, 2017. С. 3—4.
2. Колмаков В. П., Ароцкер Л. Е. Следственный эксперимент на предварительном следствии. Харьков, 1949. 35 с.
3. Ароцкер Л. Е. Следственный эксперимент в советской криминалистике : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харьков, 1951. 35 с.
4. Науковці вищої кваліфікації Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» (інформаційно-наукове видання) / авт.-укл.: О. М. Ключев, Е. Б. Сімакова-Єфремян, В. В. Хоша. Харків, 2020. 143, [1] с. : фото.
5. Ароцкер Л. Е. Тактика и этика судебного допроса. Москва, 1969. 120 с.
6. Ароцкер Л. Е. Роль ведущего эксперта при производстве экспертиз. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 1979. Вып. 18. С. 32.

Деякі особливості використання спеціальних знань під час проведення огляду місця події за фактами крадіжок із квартир громадян

Володимир Коваленко,

канд. юрид. наук, професор, Луганський навчально-науковий інститут імені Е. О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Івано-Франківськ, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5310-2092>, e-mail: kvvkrimludv@ukr.net

Розглянуто деякі особливості роботи спеціаліста-криміналіста на місці події за фактами крадіжок із квартир громадян та напрями використання отриманої під час огляду інформації для встановлення обставин кримінального правопорушення.

Ключові слова: квартирна крадіжка; спеціаліст-криміналіст; місце події; сліди злочину.

Some features of the use of forensic expertise during the inspection of the scene of the facts of thefts from citizens' apartments

Volodymyr Kovalenko

The author considers some features of the work of a forensic specialist at the scene of thefts from citizens' apartments and directions for using the information obtained during the inspection to establish the circumstances of a criminal offense.

Keywords: apartment theft, forensic specialist, scene of the incident, traces of the crime.

Крадіжки із квартир громадян залишаються в Україні досить поширеним кримінальним правопорушенням, ефективно досудове розслідування яких неможливе без використання спеціальних знань.

Спеціальні знання — це наукові й практичні знання та навички, які відповідають сучасному рівню розвитку відповідних галузей людської діяльності, використовуються сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду для сприяння у збиранні та дослідженні доказів. Як відомо, спеціальні знання в кримінальному провадженні можуть використовувати у процесуальній і непроцесуальній формах.

На початковому етапі розслідування крадіжок із квартир громадян найпершим серед слідчих

(розшукових) дій, зазвичай, проводиться огляд (ст. 237 КПК України [1]), що дає змогу:

- висунути версії про обставини вчинення злочину;
- виявити та вилучити сліди особи, яка вчинила злочин, знаряддя злочину та інші предмети та сліди, які можуть мати значення для встановлення значущих у справі обставин;
- вивчити та зафіксувати в протоколі огляду всю обстановку місця події.

До складу слідчо-оперативної групи має бути залучений спеціаліст-криміналіст, який завдяки своїм спеціальним знанням надасть кваліфіковану допомогу слідчому під час пошуку, виявлення, фіксації та попереднього дослідження матеріальних слідів злочину та інших речових доказів.

Традиційно під час огляду за фактами крадіжок із квартир громадян вилучаються сліди рук, рукавичок, взуття, знарядь злочину, замки тощо.

Під час пошуку слідів рук спеціаліст-криміналіст, виходячи з оточуючої обстановки, має моделювати дії злочинця на місці події для того, щоб вилучити сліди, залишені саме злочинцем, а не потерпілими. Так, особливо ретельно й уважно треба обробляти дактилоскопічними порошками предмети, які лежать не на своїх місцях. На це може вказувати, наприклад, порушення шару пилу навколо посуду на полицях шаф. Крім того, на факт перебування предметів не на своїй місцях можуть указати потерпілі. Тому під час огляду місця події спеціаліст-криміналіст має спілкуватися із потерпілими.

Серед слідів, виявлених на місці події, зазвичай є залишені потерпілими або іншими особами, не причетними до вчинення кримінального правопорушення (родичі, знайомі, представники комунальних служб тощо, які відвідували квартиру напередодні крадіжки). Про таких осіб слідчого має проінформувати потерпілий. Потерпілі, а також інші згадані особи мають бути дактилоскопійовані в порядку, визначеному ст. 245 КПК України [1]. Після цього призначається ідентифікаційна дактилоскопічна експертиза. Лише після отримання висновку експерта, у якому буде зазначено, що слід папілярного узору придатний для ідентифікації та залишений не особами, дактилокарти на чий ім'я представлені в розпорядженні експерта, слідчий має ініціювати їх перевірку та постановку на дактилоскопічний облік.

На практиці досить часто виникають випадки, коли слідчий надсилає сліди на перевірку за дактилоскопічним обліком до проведення експертизи на виключення потерпілих, що призводить до захаращення дактилоскопічного обліку та виконання співробітниками експертної служби зайвої роботи.

За підсумками перевірки сліду папілярного візерунка, вилученого з місця квартирної крадіжки, за дактилоскопічним обліком може бути встановлено особу, яка залишила цей слід, або факт залишення слідів тим самим пальцем тієї самої руки невідомої особи на місцях вчинення інших нерозкритих злочинів. У такий спосіб може бути обґрунтовано факт учинення декількох кримінальних правопорушень однією і тією самою особою.

Після встановлення особи, яка підозрюється у вчиненні квартирної крадіжки (за дактилоскопічним обліком чи іншим шляхом), вона також має бути дактилоскопійована в порядку, визначеному ст. 245 КПК України [1], після чого призначають додаткову дактилоскопічну експертизу, за допомогою якої може бути встановлено факт перебування підозрюваного на місці вчинення злочину та контакту з певними предметами. Відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України [1] висновок експерта є процесуальним джерелом доказів.

Якщо підозрюваний заявляє, що сліди його папілярних узорів, виявлені на місці події, залишені за обставин, що не стосуються злочину, що розслідується, виникає необхідність установлення причинного зв'язку між утворенням слідів папілярних узорів та діями злочинця в момент учинення ним злочину. Дане питання може бути розв'язане лише за умови, що в протоколі огляду буде чітко зафіксовано місце розташування сліду (чи взаємне розташування групи слідів) на певному об'єкті. У такому випадку в розпорядженні експерта має бути наданий протокол огляду місця події із додатками (фототаблиці, схеми тощо).

Зазвичай місцем проникнення до квартири є двері або вікно. Інколи під час огляду місце проникнення визначити неможливо, оскільки відсутні явні сліди, що на це вказують. У таких випадках слід вилучати замикаючий механізм замка. Як відомо, замок може бути відчинений або зламаний. Зламаним слід вважати замок, який утратив властивість замикати. Тобто його деталі й механізми були суттєво пошкоджені в результаті механічної або хімічної дії. Замок може бути відчинений штатним ключем, його дублікатом, підібраним ключем або стороннім предметом. Як сторонній предмет може бути використано відмичку (спеціально виготовлене знаряддя) або випадковий побутовий предмет (цвях, шпилька тощо). У таких випадках замок, зазвичай, залишається справним і придатним до замикання. Вилучені замки (у зборі) або замикаючі механізми замків (залежно від конструкції замка) мають бути направлені на трасологічну експертизу.

Сліди взуття може бути виявлено на підлозі квартири (кахельній плитці, ламінаті, лінолеумі), а також на стільцях або столах у разі, якщо злочинець ставав на них щоби оглянути антресолі шаф.

За слідами взуття на місці події можна отримати інформацію щодо кількості злочинців, що перебували на місці вчинення злочину, щодо загальних розмірів взуття, форми, конфігурації та

розмірів елементів малюнку протектора його підошовної частини, а також щодо особливостей (дефектів) підошовної частини взуття (у разі їх наявності). За слідом підошовної частини з використанням загальнодоступних інтернет-ресурсів (сайтів виробників чи реалізаторів взуття) може бути також встановлено, як може виглядати його верх (кросівки, напівчоботи тощо), щоб орієнтувати оперативних співробітників на розшук особи, яка вчинила злочин. У подальшому в разі вилучення в підозрюваного взуття, підошовна частина якого за розмірами і будовою малюнку протектора збігається зі слідом, вилученим з місця події, має бути призначена ідентифікаційна трасологічна експертиза.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що ефективно проведення огляду місця події за фактами крадіжок із квартир громадян можливе лише за умови залучення до огляду кваліфікованого спеціаліста-криміналіста.

Розглянуті особливості використання виявлених слідів — це лише незначна частина напрямів використання спеціальних знань під час розслідування крадіжок із квартир громадян.

Перелік джерел посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 22.02.2023).

Актуальність визначення шкоди компонентам довкілля України внаслідок збройної агресії РФ під час проведення судових інженерно-екологічних експертиз

Наталія Ковальова,

Київське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4378-3306>, e-mail: natali.120771@gmail.com

Наталія Кісіль,

канд-ка с.-г. наук, Київське відділення ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1097-360X>, e-mail: kisil_n@ukr.net

Оксана Рейтер,

ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4383-4717>, e-mail: mojforeign19@gmail.com

Публікацію присвячено питанням особливостей визначення розміру збитків і шкоди, завданої компонентам довкілля України внаслідок збройної агресії РФ та підходів до проведення судових інженерно-екологічних експертиз.

Ключові слова: судова експертиза, екологія, шкода довкіллю, екологічна шкода, інженерно-екологічні експертизи.

The relevance of the damage determining to the environmental components of Ukraine as a consequence of the armed aggression of the Russian federation, when forensic engineering — environmental examination is conducted

Nataliia Kovaliova, Nataliia Kisil, Oksana Reiter

The publication is devoted to the peculiarities of damage amount determining and damage caused to the components of the environment of Ukraine owing to the armed aggression of the russian federation and approaches to conducting forensic engineering-environmental examinations.

Keywords: forensic examination, ecology, damage to the environment, environmental damage, engineering and environmental examinations.

Уже понад рік триває війна. Росія обстрілює та знищує ключові об'єкти інфраструктури України. Внаслідок бойових дій, терористичних атак, диверсій, ракетно-бомбових ударів зруйновано та пошкоджено будівлі, убито мирне населення, до того ж завдано значної екологічної шкоди, наслідки негативного впливу якої триватимуть

роками та позначатимуться не тільки на екосистемах України, а й країн, що межують із нею.

Внаслідок пошкоджень газо-, нафто-, аміакопроводів і виникнення пожеж на цих об'єктах в атмосферне повітря потрапляє значна кількість токсичних речовин. Токсичні продукти згоряння вибухівки або газу, що утворюються під час

УДК 343.98
А43

Рекомендовано до друку рішенням Ученої ради Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
(протокол № 5 від 26.04.2023 р.)

Конференцію зареєстровано Українським інститутом науково-технічної експертизи та інформації
(посвідчення № 230 від 17.04.2023 р.)

Склад редакційної колегії:

Голова редколегії

Олександр Ключев, директор ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України.

Члени редколегії:

Олег Угровецький, перший заступник директора ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

Елла Сімакова-Єфремян, заступниця директора з наукової роботи ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
докторка юридичних наук, професорка, заслужена діячка науки і техніки України;

Лариса Дереча, вчений секретар ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», кандидатка біологічних наук,
старша наукова співробітниця;

Антон Полянський, завідувач лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та
науково-методичної діяльності ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», доктор юридичних наук, доцент;

Вадим Хоша, завідувач відділу аспірантури та докторантури ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»,
кандидат юридичних наук, старший дослідник.

А84 **Актуальні питання судової експертизи та криміналістики** : зб. мат-лів міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди ювілеїв видатних учених: 95-річчя від дня народження Л. Ю. Ароцкера («Ароцкерівські читання») і 105-річчя від дня народження М. В. Салтевського (Харків, 19.05.2023). — Харків : ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2023. — 360 с.

ISBN .

Збірник містить матеріали, у яких висвітлено сучасні проблеми судової експертології та криміналістики. Розглянуто проблеми криміналістики та нормативно-правового регулювання сфери експертного забезпечення правосуддя, методології та методики судової експертизи.

Для науковців, суддів, судових експертів, викладачів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти, працівників правоохоронних органів.

УДК 343.98